

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.22.11>

ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Касьян Володимир В'ячеславович,
аспірант
(Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна)

У статті автор зазначає, що метою служби в митних органах є забезпечення єдності в структурі державної влади, забезпечення ефективної діяльності митних органів із виконання завдань, що стоять перед ними згідно з чинним законодавством України. Завдання служби в митних органах визначаються через завдання, що стоять перед митними органами, які закріплюються відповідними нормативно-правовими актами, що встановлюють їхній статус.

Функціями служби в митних органах є основні напрями правового регулювання відносин, що виникають у процесі служби. Вони визначаються через функції митних органів із реалізації митної політики України. Важливим є те, що функції державних органів розкривають соціально-цільове призначення конкретного органу, який через функції реалізує свою компетенцію. При цьому компетенція реалізується через конкретні дії спеціально уповноважених суб'єктів права – державних службовців. Виділено дві найважливіші функції служби в митних органах України як особливості діяльності співробітників із реалізації функцій державних органів – регулятивну та охоронну.

Регулятивна функція служби в митних органах виявляється у впливі на суспільні відносини через встановлення прав та обов'язків їх учасників. Останнім часом значення регулятивної функції значно зросло у зв'язку, по-перше, з розвитком ринкових відносин, а по-друге, із завданням побудови правової держави, одна з ознак якої – реальність прав і свобод людини, зокрема їх захист.

Охоронна функція служби в митних органах полягає в такому впливі митно-правового механізму учасників державно-службових відносин, який спонукає їх дотримуватися встановлених правових норм. Під час реалізації охоронної функції використовується правовий примус, юридична відповідальність, санкції, заходи захисту тощо. Охоронна функція здійснюється через відповідні структури митних органів. Реалізація цієї функції на службі в митних органах пов'язана з різними юрисдикційними процесами, у яких беруть участь співробітники митних органів.

Ключові слова: митне законодавство, служба в митних органах, митна діяльність, митний кордон, митна безпека, митна політика, митні інтереси.

THE GOALS, TASKS AND FUNCTIONS OF THE SERVICE IN THE CUSTOMS AUTHORITIES OF UKRAINE

Kasian Volodymyr Viacheslavovych,
Postgraduate Student
(Classic Private University,
Zaporizhzhia, Ukraine)

The article is dedicated to the purpose of service in customs authorities is: to ensure unity in the structure of state power, ensuring effective activities of customs authorities to perform the tasks facing them in accordance with current legislation of Ukraine. The tasks of the service in the customs authorities are determined by the tasks facing the customs authorities, which are fixed by the relevant regulations establishing their status.

The functions of the service in the customs authorities are the main areas of legal regulation of relations arising in the process of service. They are determined through the functions of customs authorities in the implementation of customs policy of Ukraine. It is important that the functions of state bodies reveal the social purpose of a particular body, which through its functions exercises its competence. At the same time, the competence is realized through specific actions of specially authorized subjects of law – civil servants. The two most important functions of the service in the customs authorities of Ukraine as a special activity of employees in the implementation of the functions of state bodies – regulatory and security.

The regulatory function of the service in the customs authorities is manifested in the impact on public relations through the establishment of the rights and responsibilities of their participants. Recently, the importance of the regulatory function has increased significantly in connection, firstly, with the development of market relations, and secondly, with the task of building the rule of law, one of the features of which is the reality of human rights and freedoms, including their protection.

The protective function of the service in the customs authorities is to influence the customs and legal mechanism of the participants in public service relations, which encourages them to comply with established legal norms. In the implementation of the protection function, legal coercion, legal liability, sanctions, protection measures, etc. are used. The security function is carried out through the appropriate structures of customs authorities. The implementation of this function in the service of customs authorities is associated with various jurisdictional processes in which customs officers participate.

Key words: customs legislation, service in customs bodies, customs activity, customs border, customs security, customs policy, customs interests.

Вступ. Сутність будь-якої діяльності розкривається через виявлення її цілей. Митна служба спрямована на регулювання відносин, що виникають під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності різними суб'єктами права, а також під час переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон. Цим пояснюється встановлення певних цілей, для досягнення яких вона спрямована.

Постановка завдання. Визначити цілі, завдання та функції служби в митних органах України.

Результати. Дослідження питань проходження служби в митних органах здійснювались у працях таких учених, як: Є.В. Додін, Д.В. Приймаченко, В.Т. Комзюк, О.М. Мельник, В.В. Прокопенко, Г.Ю. Разумей, О.І. Ткачук, В.І. Щербина, В.В. Ченцов та інших науковців.

На нашу думку, головною метою служби в митних органах є забезпечення економічного суверенітету та митної безпеки України, забезпечення повноважень митних органів України й забезпечення законного переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів.

Митна справа має дві групи цілей, а отже, ці ж цілі має і служба в митних органах України:

1. Економічні, зокрема суто фіскальні, тобто поповнення дохідної частини державного бюджету України та регулятивні. Свій регулятивний вплив на економіку митний механізм здійснює митними тарифами (методами непрямого регулювання), а також заборонами, обмеженнями, ліцензуванням, квотуванням експорту та імпорту (методами прямого, адміністративного регулювання).

Регулювання покликане:

а) стимулювати розвиток національної економіки;
 б) захищати вітчизняний ринок;
 в) залучати іноземні інвестиції;
 г) забезпечити виконання зобов'язань перед іншими державами, міжнародними організаціями, і навіть сприяти досягненню інших цілей, визначених Верховною Радою України, Президентом і Кабінетом Міністрів України.

2. Захисні, тобто забезпечення економічної, санітарної безпеки країни, захист громадського порядку, здоров'я населення, культурних цінностей.

З огляду на аналіз цілей діяльності можна зробити висновок, що митні органи одночасно виступають як фіскальні та можуть виступати як правоохоронні, і ці їхні ролі органічно можуть бути пов'язані між собою. Існує справедлива думка: «Особливість митної системи полягає у властивій їй здатності швидко адаптуватися до нових вимог і гармонійно поєднати у своїй діяльності як економічні, так і адміністративні, заборонні засоби регулювання» [1, с. 45].

Крім того, цілі митних органів визначаються специфікою служби в митних органах як різновиду державної служби. У цьому ракурсі цілями служби в митних органах є: забезпечення єдності в структурі державної влади, забезпечення ефективної діяльності митних органів із виконання завдань, що стоять перед ними згідно з чинним законодавством України.

Досягнення цілей можливе лише шляхом чіткого формулювання завдань та їх безпосереднього здійснення. Завдання служби в митних органах визначаються через завдання, що стоять перед митними органами, які закріплюються відповідними нормативно-правовими актами, що встановлюють їх статус – постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 року № 227.

Так, відповідно до п. 3 цього Положення основними завданнями Держмитслужби є [3]:

1) забезпечення реалізації державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України та створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі;

2) забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил;

3) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної митної політики на розгляд Міністра фінансів.

Крім того, відповідно до п. 4 цього ж Положення Держмитслужба відповідно до покладених на неї завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, вносить в установленому порядку на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента

України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, наказів Мінфіну, а також подає Міністрові фінансів для погодження позицію щодо проектів нормативно-правових актів, розробниками яких є інші центральні органи виконавчої влади;

2) розробляє проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів Мінфіну з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, та в установленому порядку подає їх Міністрові фінансів;

3) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань митної справи та в межах повноважень, визначених законом, законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення.

Застосування митного законодавства – це багатопланове завдання, яке вирішується всією сукупністю митних заходів із контролю за відповідністю нормам митного законодавства порядку переміщення через митний кордон вантажів, товарів, транспортних засобів, багажу та ручної поклажі, фізичних осіб. Так, боротьба з контрабандою забезпечує дотримання законодавства про митну справу.

У процесі нормотворення, тобто розробки та прийняття підзаконних нормативно-правових актів, також виконується законодавство про митну справу, оскільки без встановлення чіткого нормативного порядку пропуску товарів і проходження митних процедур не можна дотримуватися законодавства про митну справу.

Забезпечення митної безпеки – це завдання стратегічне. Митна безпека – це стан захищеності митних інтересів держави, складова частина внутрішньої та зовнішньої політики нашої держави. Порушення митної безпеки завдає шкоди національній економіці та інтересам держави. Загальні напрями реалізації цієї концепції визначаються вищими державними органами, насамперед Президентом та Урядом України. Політику митної безпеки реалізують багато державних структур: Міністерство фінансів, закордонних справ, Державна митна служба України.

Важливе місце у реалізації цієї політики займають митні органи, які мають за своє головне призначення здійснювати контроль за переміщенням через кордон товарів та транспортних засобів, покликані захищати митні інтереси держави. Організація діяльності митних органів України безпосередньо підпорядкована виконанню завдань із забезпечення безпеки країни. А практична діяльність митних органів – організація митного контролю, проведення заходів щодо боротьби з контрабандою, валютний контроль за експортно-імпортними операціями, своєчасне та правильне стягнення мит і зборів – значною мірою забезпечує економічну безпеку України взагалі.

Митно-тарифне регулювання, завдання для митних органів України, є пріоритетним у діяльності цієї служби. Митно-тарифним регулюванням займаються всі митні установи, щоб забезпечити застосування саме тих видів мит, які сприяють ефективності міжнародного обороту, розширенню зовнішньої торгівлі, відображають економічні інтереси України та потреби внутрішнього ринку. Крім удосконалення митного тарифу та механізму його застосування, вирішення вказаного завдання передбачає розробку заходів із нетарифного регулювання.

Наразі митні органи також зобов'язані своєчасно та повно справляти мита, податки та інші обов'язкові платежі, здійснювати фінансовий контроль за учасниками зовнішньоекономічних операцій. Контролюючи правильність нарахування та своєчасність сплати мит та інших зборів, митні органи по суті виконують функції податкових органів.

Боротьба з контрабандою й порушенням митних правил – традиційне завдання митної служби, яке визначається як одне з головних завдань митних органів і в Митному кодексі України 13 березня 2012 року № 4495-VI.

Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 544 цього Кодексу [2], здійснюючи митну справу, митні органи виконують такі основні завдання:

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань митної справи;

2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо вдосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, зокрема на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії;

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

7-1) здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на митні органи відповідно до цього Кодексу та інших законів України;

8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів із порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України.

Боротьбу з контрабандою митні органи здійснюють спільно з правоохоронними органами – Службою безпеки України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 456 Митного кодексу України та законів України митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати

оперативно-розшукову діяльність, можуть використовувати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів [2].

Отже, митні органи не мають права на проведення слідчих дій, проведення дізнання у справах про контрабанду. Серед інших завдань служби в митних органах слід виділити такі: сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України, створення сприятливого митного режиму для виконання міжнародних договорів, сприяння у здійсненні заходів щодо захисту прав споживачів ввезених товарів, забезпечення інформованості державних органів, підприємств, установ і громадян з питань митної справи, підготовка кваліфікованих кадрів, забезпечення участі у співпраці з питань митної справи на міждержавному рівні. Ці завдання вирішують митні органи України.

Крім загальних завдань, Державна митна служба України має й низку особливих. Так, Державна митна служба України має право самостійно створювати, реорганізувати та ліквідувати регіональні митниці, а також підвідомчі їй установи.

Зазначимо ще одне специфічне завдання Державної митної служби України – контроль за дотриманням принципу законності. Повноваження ДМС України у цій сфері регламентовані докладно. Так, відповідно до пп. 10 п. 5 постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 року № 227 Держмитслужба з метою організації своєї діяльності здійснює комплекс заходів для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності Держмитслужби та її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління [3].

Держмитслужба України контролює дотримання посадовими особами митних органів законності в провадженні у справах про порушення митних правил і податкового законодавства, розглядає скарги та звернення на постанови митних органів у справах про такі порушення, забезпечує своєчасний і правильний розгляд звернень підприємств, установ, організацій та громадян з питань діяльності митних органів, вживає заходів до усунення причин, що породжують порушення їхніх прав.

Завдання митних органів, їхні цілі та функції чітко закріплені у ст. 544 Митного кодексу України. Їх вивчення дає можливість дійти висновку, що, здійснюючи митну діяльність, митні органи реалізують повноваження митного контролю як різновиду митної діяльності.

Основними компонентами митної діяльності є:

1) нормотворчість: участь у розробці загальнообов'язкових норм, розробка та подання уряду проектів нормативно-правових актів, прийняття відомчих актів. Слід зазначити, що Державна митна служба України бере активну участь у розвитку митного права;

2) організаційна та матеріально-технічна діяльність: роз'яснювальна робота, ведення митної статистики, консультування, облік та аналіз митних правопорушень, наукові дослідження тощо;

3) систематичне спостереження за фактичним станом справ, якістю документів, виявлення правових аномалій, ліцензування. Цю роботу митні органи ведуть при митному оформленні та митному контролі;

4) припинення протиправних дій;

5) притягнення винних до адміністративної відповідальності за Митним кодексом України за порушення митних правил.

Від інших суб'єктів державного контролю Державна митна служба України відрізняється діяльністю зі справляння митних платежів. Митні органи поряд із захисними

завданнями вирішують і економічні завдання (фіскальні, регулятивні). Дуалізм вирішуваних нею завдань зумовив і дуалізм її соціальних ролей.

Цілі та завдання служби в митних органах України визначають функціональне призначення названого виду державної служби. Будь-яка функція окреслює обов'язок, коло діяльності.

Функціями служби в митних органах є основні напрями правового регулювання відносин, що виникають у процесі служби. Вони визначаються через функції митних органів із реалізації митної політики України. Важливим є те, що функції державних органів розкривають соціально-цільове призначення конкретного органу, який через функції реалізує свою компетенцію. Водночас компетенція реалізується через конкретні дії спеціально уповноважених суб'єктів права – державних службовців. Можна виділити дві найважливіші функції служби в митних органах України як особливої діяльності співробітників із реалізації функцій державних органів – регулятивну та охоронну.

Регулятивна функція служби в митних органах виявляється у впливі на суспільні відносини через встановлення прав та обов'язків їхніх учасників. Останнім часом значення регулятивної функції значно зросло у зв'язку, по-перше, з розвитком ринкових відносин, а по-друге, із завданням побудови правової держави, одна з ознак якої – реальність прав і свобод людини, зокрема їх захист. Найважливішим проявом є нормотворчий процес, що здійснюється митними органами України, і навіть діяльність кожного співробітника митних органів на вимогу дотримання законів та інших нормативно-правових актів.

Охоронна функція служби в митних органах полягає в такому впливі митно-правового механізму учасників державно-службових відносин, яке спонукає їх дотримуватися встановлених правових норм. У процесі реалізації охоронної функції використовується правовий примус, юридична відповідальність, санкції, заходи захисту тощо. Охоронна функція здійснюється через відповідні структури митних органів. Реалізація цієї функції на службі в митних органах пов'язана з різними юрисдикційними процесами, у яких беруть участь співробітники митних органів.

Функції служби в митних органах зумовлені єдністю системи митних органів. У своїй сукупності ця система забезпечує реалізацію основних функцій митних органів, закріплених у Митному кодексі України. Функції служби в митних органах можна розглядати як функціональні напрями діяльності співробітників митних органів. Спектр цих функцій досить широкий, у порівнянні з минулими роками, де функції служби в митних органах зводилися до здійснення вкрай обмежених форм митного контролю, в основному, за багажем пасажирів, вилучення предметів, заборонених до ввезення та вивезення через державний кордон. Зараз серед них – участь у розробці та реалізації митної політики, контроль за дотриманням митного законодавства та міжнародних договорів держави з питань митної справи, забезпечення митної безпеки та захист митних інтересів країни.

Функції служби в митних органах рухливі за змістом і цільової спрямованості, їх кількість зростає, вони ускладнюються в міру розвитку системи та модифікації методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Висновок. Державні службовці митних органів є соціальною групою, що складається з індивідуальних суб'єктів права (фізичних осіб), які здійснюють на оплатних засадах за рахунок коштів Державного бюджету України певні соціально необхідні функції і виконують завдання митних органів. Державні службовці митних органів – суб'єкти публічного права, а в майбутньому вони стануть суб'єктами службового права, становлення якого відбувається дуже швидкими темпами. Функціями служби

в митних органах є основні напрями правового регулювання відносин, що виникають у процесі служби. Вони визначаються через функції митних органів із реалізації митної політики України. Виділено дві найважливіші функції служби в митних органах України як особливої діяльності співробітників із реалізації функцій державних органів – регулятивну та охоронну.

Завдання служби в митних органах визначаються через завдання, що стоять перед митними органами, які закріплюються відповідними нормативно-правовими актами, що встановлюють їхній статус. Головна мета служби в митних органах – забезпечення економічного суверенітету та митної безпеки України, забезпечення повноважень митних органів України та законного переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів.

Список використаних джерел:

1. Бахрах Д.Н., Кивалов С.В. Таможенное право России. Екатеринбург : Диамант, 1995. 176 с.
2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
3. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>.